

Міністерство освіти та науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Методичні рекомендації до виконання
(для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньо-професійних програм
«Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії» та
«Міжнародна інформаційна безпека»
другого (магістерського) рівня вищої освіти)

УДК 378.091.33-028.21(057.8)

ББК 74.58я73

Н 73

Рецензенти:

Солових В. П. – професор кафедри політології та філософії Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, доктор наук з державного управління, професор.

Резніков В. В. – декан факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, доцент кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, кандидат економічних наук, доцент.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № __ від _____ 2020 р.)*

Н-73 Кваліфікаційна робота магістра: методичні рекомендації до виконання [для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньо-професійних програм «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та «Міжнародна інформаційна безпека» другого (магістерського) рівня вищої освіти] / Уклад. Л. В. Новікова, Л. О. Чернишова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. – 35 с.

Видання містить загальні положення та вимоги до виконання кваліфікаційних робіт магістра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньо-професійних програм «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та «Міжнародна інформаційна безпека» другого (магістерського) рівня вищої освіти, а саме: вимоги та пояснення щодо структури роботи, змісту окремих розділів, оформлення роботи в цілому та її складових елементів, порядку рецензування, захисту кваліфікаційних робіт.

УДК 378.091.33-028.21(057.8)

ББК 74.58я73

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2020

© Новікова Л. В., Чернишова Л. О.,
уклад., 2020

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	4
2. Організація написання та подання до захисту кваліфікаційної роботи магістра.....	6
3. Вимоги до написання кваліфікаційної роботи магістра.....	8
4. Структура кваліфікаційної роботи магістра.....	9
5. Технічні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи магістра.....	15
6. Порядок допуску до захисту.....	23
7. Рецензування та захист кваліфікаційної роботи магістра.....	24
8. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи магістра.....	26
ДОДАТОК А. Зразок бланку заяви на затвердження теми та призначення наукового керівника.....	28
ДОДАТОК Б. Зразок титульної сторінки кваліфікаційної роботи магістра.....	29
ДОДАТОК В. Зразок бланку завдання на кваліфікаційну роботу магістра.....	30
ДОДАТОК Д. Приклад змісту кваліфікаційної роботи магістра.....	32
ДОДАТОК Е. Зразок бланку заяви.....	33
ДОДАТОК Ж. Приклад відгуку наукового керівника роботи	34
ДОДАТОК И. Приклад рецензії на кваліфікаційну роботу магістра	35

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Складовою підсумкової атестації та завершальним етапом підготовки магістрів є написання кваліфікаційної роботи, в процесі якої закріплюються теоретичні знання та практичні навички здобувачів вищої освіти, набувається досвід самостійного вирішення наукових завдань, уміння використовувати в роботі сучасні досягнення науки у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій.

Кваліфікаційна робота магістра (КРМ) – є самостійною науково-дослідною роботою, що синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки у межах нормативної та вибіркової складових освітньо-професійних програм «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та «Міжнародна інформаційна безпека» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» другого (магістерського) рівня вищої освіти, і є формою контролю набутих здобувачем у процесі навчання інтегрованих знань, умінь та навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків, передбачених освітньо-кваліфікаційними характеристиками.

Кваліфікаційна робота магістра є теоретичним і практичним дослідженням актуальної теми із спеціальності (освітньої програми) підготовки здобувача вищої освіти. Вона повинна відбивати сучасні досягнення вітчизняної та зарубіжної наукової думки, ґрунтуватися на теоретичних положеннях, фактичних матеріалах розвитку інформаційних процесів у міжнародних відносинах.

Написання кваліфікаційної роботи магістра передбачає збір, систематизацію та самостійний аналіз інформації про міжнародні явища та процеси, а також формування висновків і розроблення рекомендацій науково-практичного та прикладного характеру в сфері міжнародних відносин і суспільних комунікацій.

Результативність здійснення досліджень та написання кваліфікаційних робіт залежить від багатьох чинників, серед яких є чітке розуміння основних вимог щодо наукового рівня робіт, їх змісту, структури, форми викладу матеріалу, оформлення, а також захисту роботи.

Кваліфікаційна робота магістра є важливою формою перевірки якості знань, умінь та навичок фахівця, який отримує кваліфікацію магістра міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій; міжнародна інформаційна безпека.

Метою виконання кваліфікаційної роботи магістра є поглиблене осмислення професійної проблеми, комплексне опанування фахового матеріалу та методів самостійного дослідження й послідовного викладення, а також практичного застосування теоретичних знань для вирішення конкретних завдань.

Завданнями кваліфікаційної роботи магістра є:

- систематизація та поглиблення теоретичних знань у контексті вирішення

певних наукових завдань;

- формулювання конкретної проблеми, що не знайшла достатнього висвітлення у науковій літературі та не вирішена на практиці;
- встановлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків між явищами та процесами, які є суттєвими для вирішення конкретного наукового завдання;
- оволодіння сучасними методами досліджень і комп'ютерною технікою;
- висвітлення власної точки зору з актуальних міжнародних проблем;
- формування рекомендацій, пропозицій та висновків за результатами проведеного дослідження;
- підготовка доповіді та наочних матеріалів, що передають зміст роботи та пропозиції автора, з подальшим їх публічним захистом.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти відповідно до кваліфікаційних вимог повинен вміти:

- демонструвати системне сприйняття та розуміння положень, які відносяться до галузі знань «Міжнародні відносини» або є складовою професійної практики;
- добирати, систематизувати та обробляти інформацію відповідно до цілей дослідження;
- формулювати наукові висновки і обґрунтовувати конкретні пропозиції щодо вдосконалення управління реальним досліджуваним об'єктом;
- організовувати та здійснювати індивідуальні та групові дослідницькі проекти в сфері міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики, регіоналістики та міжнародних комунікацій.

До захисту кваліфікаційної роботи магістра допускаються здобувачі вищої освіти, які:

- не мають академічної заборгованості з дисциплін, що вивчалися;
- склали залік з переддипломної практики;
- написали у визначені терміни кваліфікаційну роботу магістра, успішно пройшли попередній захист роботи, отримали позитивний відгук керівника роботи, позитивну рецензію, вчасно подали її на затвердження завідувача кафедри.

Позитивна оцінка Екзаменаційної комісії (ЕК) прилюдного захисту кваліфікаційної роботи магістра є підставою для присвоєння йому кваліфікації магістра міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій; міжнародної інформаційної безпеки та вручення диплому про вищу освіту.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАПИСАННЯ ТА ПОДАННЯ ДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Кваліфікаційна робота передбачає достатню теоретичну та практичну розробку обраної теми з аналізом джерел інформації, авторських спостережень, рекомендацій та інших матеріалів з досліджуваного питання (проблеми).

Основні етапи виконання кваліфікаційної роботи:

1. Вибір теми роботи, подання відповідної заяви та затвердження теми й об'єкта дослідження, призначення наукового керівника.
2. Розробка завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану.
3. Опрацювання джерел інформації та складання плану роботи.
4. Збирання фактичного матеріалу.
5. Проведення поглибленого аналізу та обробка фактичного матеріалу.
6. Обґрунтування напрямів вирішення проблеми, яку досліджують, та викладення результатів дослідження у текстовій формі.
7. Написання першого варіанту роботи, подання її науковому керівнику.
8. Усунення недоліків, оформлення кваліфікаційної роботи.
9. Отримання відгуку на роботу від наукового керівника.
10. Зовнішнє рецензування роботи.
11. Подання роботи на кафедру.
12. захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії.

Вибір теми кваліфікаційної роботи магістра.

Приблизний перелік тем кваліфікаційних робіт магістра формується, затверджується та доводиться до відома здобувачів вищої освіти випусковою кафедрою. Перелік тем уточнюється та поновлюється на початку кожного навчального року з урахуванням змін, що відбуваються у теорії та практиці міжнародних інформаційних та політичних процесів. Тематика кваліфікаційних робіт магістра носить орієнтовний характер і дозволяє краще зорієнтуватися у виборі та формулюванні теми дослідження.

Випускова кафедра забезпечує необхідні консультації здобувачам вищої освіти у процесі вибору ними тем кваліфікаційних робіт.

При виборі теми кваліфікаційної роботи магістра необхідно звернути увагу на такі моменти:

- актуальність і відповідність теми сучасному стану й перспективам розвитку науки. Під час вибору теми кваліфікаційної роботи магістра необхідно враховувати реальні завдання міжнародних відносин;
- відповідність об'єкта дослідження обраній темі;
- відповідність обраного напрямку дослідження науково-дослідній роботі викладачів випускової кафедри та науковим проблемам, що вирішуються в межах спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»;

- наявність доступу до необхідної статистичної та аналітичної інформації щодо об'єкта дослідження;
- наявність власних напрацювань за обраною темою кваліфікаційної роботи магістра тощо.

Здобувач вищої освіти має право також запропонувати свою тему кваліфікаційної роботи магістра з належним обґрунтуванням доцільності її розробки та можливості виконання. Вона обов'язково повинна бути погоджена з науковим керівником та завідувачем кафедри.

Назва теми повинна бути актуальною, лаконічною, відповідати змісту роботи. Не допускається дублювання тем дослідження.

Після вибору теми та керівника кваліфікаційної роботи здобувач надає на кафедру заяву за формою, наведеною у додатку А.

Остаточно тема кваліфікаційної роботи магістра та науковий керівник затверджуються на засіданні випускової кафедри. Закріплення за студентом теми кваліфікаційної роботи магістра та призначення наукового керівника оформлюються наказом по ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Перезатвердження тем кваліфікаційних робіт не припускається.

Керівництво підготовкою кваліфікаційної роботи.

Випускова кафедра забезпечує організацію написання та подання до захисту кваліфікаційної роботи магістра.

Керівником кваліфікаційної роботи магістра повинен бути досвідчений викладач випускової кафедри.

Керівник готує та видає індивідуальне завдання на кваліфікаційну роботу магістра, в якому визначає коло питань, що мають висвітлюватись у роботі, контролює графік виконання.

Керівник кваліфікаційної роботи магістра зобов'язаний:

- надати допомогу здобувачу вищої освіти у виборі проблеми та формулюванні теми, розробці календарного плану виконання та структури кваліфікаційної роботи, доборі літературних джерел та методів виконання досліджень тощо;
- видати здобувачу вищої освіти завдання на кваліфікаційну роботу магістра, затвердженого завідувачем кафедри;
- видати індивідуальне завдання здобувачу вищої освіти на період проходження практики за темою кваліфікаційної роботи;
- затвердити та контролювати індивідуальний графік виконання кваліфікаційної роботи магістра;
- аналізувати зміст кваліфікаційної роботи, результати дослідження, висновки;
- визначати доцільність та обсяги рішень, які запропонував здобувач вищої освіти;
- надавати систематичні консультації здобувачу вищої освіти у встановлений графіком час;
- здійснювати контроль за термінами та етапами виконання

кваліфікаційної роботи, інформувати про стан опрацювання теми на засіданнях кафедри;

- надати відгук на завершену кваліфікаційну роботу магістра з ґрунтовною характеристикою її якості відповідно до структури критеріїв оцінки.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- отримати від керівника завдання на підбір теми та опрацювання необхідних матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи магістра;

- уточнити коло питань, що підлягають вивченню;

- скласти зміст кваліфікаційної роботи магістра та узгодити його з науковим керівником;

- систематично працювати з науковою літературою та іншою інформацією;

- розробляти тему кваліфікаційної роботи магістра з урахуванням перспективного розвитку галузі, до якої належить об'єкт дослідження, використовуючи передові досягнення науки і техніки, реалізуючи свої творчі задуми;

- займатися збором і аналізом первинного матеріалу;

- доповідати науковому керівнику про хід роботи й одержувати від нього необхідну консультацію;

- регулярно давати на перевірку науковому керівнику виконані завдання, виправляти та доповнювати кваліфікаційну роботу магістра відповідно до отриманих від наукового керівника зауважень;

- своєчасно звітувати перед науковим керівником про здійснену роботу згідно з індивідуальним графіком написання кваліфікаційної роботи магістра, затвердженим випусковою кафедрою.

За достовірність інформації, відповідність зроблених у роботі посилань на використані джерела інформації та додатки відповідальність несе здобувач вищої освіти!

3. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

З урахуванням того, що кваліфікаційна робота магістра певною мірою має навчальний характер, а, з іншого боку, є роботою здобувача вищої освіти, що містить елементи наукових досліджень, нижче наводиться перелік основних нормативних вимог до її виконання.

1. Кваліфікаційна робота магістра повинна в повному обсязі відображати систему теоретичних і практичних знань, отриманих здобувачем вищої освіти за фахом і обраною темою.

2. Кваліфікаційна робота магістра повинна мати теоретичне та практичне спрямування.

3. Розглянуті в роботі теоретико-методологічні питання повинні бути тісно

пов'язані з практикою і, за можливості, доповнюватися статистичною інформацією.

4. Аналітична (практична) частина роботи повинна виконуватися на підставі всебічного вивчення й аналізу фактичного матеріалу за досліджуваною темою з використанням вітчизняного та зарубіжного досвіду, статистичних даних тощо.

5. У кваліфікаційній роботі магістра обов'язковим є використання сучасних інформаційних технологій, подання й обробка інформації.

6. Кваліфікаційна робота магістра може містити таблиці, схеми, графіки та діаграми, які характеризують позитивні та негативні сторони досліджуваної сфери.

7. Рекомендації та висновки у кваліфікаційній роботі магістра повинні бути аргументовані, обґрунтовані та мати практичну цінність.

8. Кваліфікаційна робота магістра повинна бути самостійно виконаною, завершеною науковою працею, ґрунтуватися на проблемній тематиці, відображати різні погляди на досліджувану проблему та аргументовано відображати позицію автора.

9. Кваліфікаційна робота магістра повинна демонструвати знання міжнародних законодавчих і нормативних актів за темою, монографій і наукових статей.

10. У роботі обов'язковим є використання різних методів та методик аналізу.

11. Виклад тексту кваліфікаційної роботи магістра повинен бути послідовним, формулювання чіткими та стислими, які б виключали можливість суб'єктивних і неоднозначних трактувань окремих положень дослідження.

12. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра повинен бути в межах 70-80 сторінок, починаючи з титульної сторінки і завершуючи висновками включно (не враховуючи списку використаних джерел і додатків, а також таблиць та рисунків, які повністю займають площу сторінки).

13. Кваліфікаційна робота магістра повинна бути оформлена відповідно до вимог навчально-методичних вказівок і здаватися в архів університету в паперовому вигляді в твердій обкладинці та електронному вигляді на цифровому носії інформації (компакт-диску).

4. СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Основні елементи кваліфікаційної роботи магістра:

- 1. Титульна сторінка;**
- 2. Завдання на кваліфікаційну роботу магістра;**
- 3. Зміст;**
- 4. Перелік умовних скорочень (за необхідності);**
- 5. Вступ (приблизно 5% тексту рукопису або до 5 стор.);**
- 6. Основна частина, яка включає, як правило, 3 розділи:**

– **Розділ 1** – теоретична частина (приблизно 25-30% тексту рукопису або до 30 стор.);

– **Розділ 2** – аналітична частина (приблизно 30-40% тексту рукопису або до 40 стор.);

– **Розділ 3** – частина присвячена результатам наукового пошуку (приблизно 25-30% тексту рукопису або до 30 стор.);

7. Висновки (приблизно 5% тексту рукопису або до 5 стор.);

8. Список використаних джерел;

9. Додатки (за необхідності).

До кваліфікаційної роботи магістра окремо додаються (у вклеєний конверт формату А5 на жорсткій обкладинці в кінці дипломної роботи):

– анотації українською, англійською мовами;

– відгук наукового керівника на кваліфікаційну роботу;

– рецензія на кваліфікаційну роботу;

– електронна копія роботи на CD-диску у форматі pdf з типовим ім'ям файлу: *Diplom_Ivanenko_2020.pdf*;

– заява (додаток А);

– заява (додаток Е);

– фотокопія опублікованої статті та / або тез конференції з тематики роботи з вихідними даними;

– подання голові Екзаменаційної комісії (ЕК) (готується секретарем ЕК).

Вимоги до титульної сторінки.

Титульна сторінка містить дані, які розміщують у такій послідовності:

а) назва міністерства, вищого навчального закладу, факультету та кафедри;

б) повна назва документа;

в) назва кваліфікаційної роботи;

г) інформація про здобувача, який виконав кваліфікаційну роботу, наукового керівника та рецензента;

д) місце та рік виконання кваліфікаційної роботи.

Приклад оформлення титульного аркуша наведений у додатку Б.

Вимоги до завдання на кваліфікаційну роботу.

Типовий бланк завдання на роботу розміщують безпосередньо після титульної сторінки. Завдання визначає і видає керівник. У ньому повинна бути вказана тема роботи, вихідні дані, перелік питань, які підлягають розробці, перелік графічного матеріалу. У завданні наведений календарний план виконання етапів роботи. Оформлюють завдання до виконання кваліфікаційної роботи за зразком (додаток В).

Вимоги до змісту.

Зміст розміщують на окремій сторінці, після завдання на кваліфікаційну роботу магістра. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), вступу, висновків, додатків, списку використаних джерел та ін. (додаток Д).

Вимоги до переліку умовних скорочень.

Якщо в тексті застосовують символи, одиниці, скорочення слів і словосполучень, спеціальні позначення, відмінні від прийнятих офіційно або загальновідомих, то складають перелік умовних позначень. Його наводять за умови повторюваності позначень у тексті більше двох разів, у разі меншої повторюваності – їх розшифровування подають безпосередньо в тексті після першого нагадування. Перелік умовних позначень розташовують стовпчиком, у якому за абеткою зліва зазначають використані в тексті умовні позначення або скорочення, а справа – їх повне розшифровування.

Вимоги до вступу.

Вступ кваліфікаційної роботи магістра є відповідальною частиною роботи, у якій коротко викладають оцінку сучасного стану проблеми, відзначаючи практично розв'язані та нерозв'язані завдання, наукові підходи, що існують у даній галузі, провідних вчених і фахівців, світові тенденції розв'язання поставлених завдань, обґрунтування доцільності проведення наукових досліджень. У вступі коротко розкривається актуальність теми, чітко формулюється мета дослідження і завдання, які треба розглянути, щоб досягти поставленої у роботі магістра мети.

У вступній частині обов'язково необхідно:

- розкрити актуальність теми кваліфікаційної роботи магістра;
- розкрити ступінь вивченості теми кваліфікаційної роботи магістра у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених;
- чітко сформулювати мету та завдання дослідження;
- визначити об'єкт і предмет дослідження;
- описати теоретико-методологічну та інформаційну базу дослідження;
- сформулювати наукову новизну у вирішенні поставленого завдання;
- навести апробацію результатів дослідження;
- описати структуру роботи.

Актуальність теми передбачає доведення своєчасності та доцільності теми дослідження для розвитку теорії та практики вітчизняної науки; обґрунтування суперечностей, які спричинили розробку певної проблематики наукового пошуку.

У характеристиці **ступеня вивченості теми** вказується ким і які аспекти досліджувалися. Якщо тема достатньо розроблена у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, треба обґрунтувати доцільність її подальшого доопрацювання.

Мета дослідження – це той конкретний результат, який необхідно отримати при проведенні дослідження, тобто дослідження теоретичних положень, сутності того чи іншого процесу, виявлення недоліків і проблем, удосконалення методики, оцінка рівня розвитку, формулювання програми розвитку, визначення параметрів або властивостей об'єкту і так далі.

Завдання дослідження – це етапи, послідовність виконання роботи, ті дії, які необхідно виконати для досягнення поставленої мети, вирішення проблеми, перевірки гіпотези дослідження. Структура (зміст) роботи звичайно є повним

відображенням вирішуваних завдань. Відповідь наводиться: «В процесі дослідження вирішувалися наступні завдання: ...». Формулювання завдань наводиться у вигляді переліку: вивчити..., описати..., встановити..., з'ясувати...

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію та вибране для вивчення. Представлення об'єкту дослідження починають фразою: «Об'єктом дослідження є ... (повна назва)».

Предмет дослідження – це те, що знаходиться у межах об'єкту. Тобто, об'єкт і предмет співвідносяться як ціле та частина, загальне та приватне. Саме предмет визначає тему дослідження. Визначення предмету дослідження – це відповідь на питання: «Що, які властивості і які зв'язки об'єкту вивчати?»

Теоретико-методологічна база дослідження. Наводять перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Зазначені методи повинні мати тісний зв'язок зі змістом роботи, тобто слід стисло, суттєво описати, які саме проблеми досліджували за допомогою того чи іншого методу.

Інформаційна база дослідження. Наводять перелік використаних інформаційних джерел (нормативні правові акти, довідково-статистичні видання, аналітичні звіти та доповіді, наукові праці, періодичні видання та ресурси глобальної мережі Інтернет).

Наукова новизна дослідження. Формулюється наукова новизна, яка здобута у вирішенні поставленого завдання. Відповідь будується таким чином: «Найбільш суттєвими результатами, які отримані в результаті дослідження і володіють науковою новизною, є: ...»

Апробація результатів дослідження. Наводяться дані щодо участі автора в конференціях, публікаціях. Апробація результатів дослідження для магістрів є обов'язковою.

Структура роботи. Цей пункт передбачає визначення загальної структури роботи та наведення основних даних щодо її обсягу (змісту та форми). Завершується вступ стандартною фразою: «Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує N найменувань. Загальний обсяг роботи становить N сторінок, з яких основного тексту – N сторінок».

Вимоги до основної частини кваліфікаційної роботи магістра.

Основна частина роботи – це її головна структурна складова, яка містить викладення відомостей про предмет та об'єкт дослідження або розробки, які є необхідними та достатніми для розкриття сутності даної роботи та її результатів. Вона складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів.

Вимоги до розділу 1.

Перший розділ кваліфікаційної роботи магістра є теоретичним і характеризує здатність здобувача вищої освіти самостійно опрацьовувати джерела інформації за темою дослідження із наступним формулюванням висновків. В цьому розділі висвітлюється методика та загальна концепція вибраної теми дослідження.

На початку розділу визначається сутність досліджуваного процесу, явища,

його роль та місце в системі міжнародних відносин. Аналізуються існуючі точки зору учених стосовно трактування основних категорій та принципів аналізу об'єкта дослідження, полеміка науковців з основних проблем теми кваліфікаційної роботи магістра та аргументується власна точка зору автора роботи магістра з питань, що розглядаються.

Виклад матеріалу у цьому розділі доцільно будувати за принципом поступового звуження діапазону досліджуваних питань так, щоб логічно виділити і постійно тримати в центрі уваги головну, центральну проблему, що є предметом основного аналізу кваліфікаційної роботи магістра.

Під час написання розділу використовується наукова література вітчизняних та зарубіжних авторів (монографії, статті в фахових виданнях), статистична та нормативно-законодавча документація, інформація, отримана у мережі Internet.

Підсумком першого розділу повинен бути стислий висновок, що впливає з досліджуваних питань, аналітичне та практичне вирішення яких стане предметом поглибленого аналізу у розділі 2 кваліфікаційної роботи магістра.

При написанні першого розділу важливо звернути увагу на:

- аналітичну інформацію, яка не повинна переобтяжувати розділ;
- теоретичний опис методів дослідження, які автором повинні використовуватись при написанні аналітичної частини кваліфікаційної роботи;
- посилання на джерела використаної інформації, що є обов'язковим;
- теоретичні питання за темою кваліфікаційної роботи магістра, які повинні відображати результати сучасних розробок вчених.

Вимоги до розділу 2.

Цей розділ носить аналітичний характер. Його матеріал є логічним продовженням першого (теоретичного) розділу кваліфікаційної роботи магістра та відображає взаємозв'язок теорії й практики в сфері міжнародних відносин та міжнародних інформаційно-комунікаційних процесів.

У розділі аналізується фактичний стан проблеми, що вивчається, з наведенням конкретних прикладів. Досить глибоко і цілеспрямовано досліджується та оцінюється діюча практика реалізації міжнародних інформаційних відносин, виявляються закономірності та тенденції розвитку міжнародних відносин та міжнародних інформаційно-комунікаційних процесів на основі використання зібраних первинних документів, іншої інформації.

Розділ виконується на підставі достовірної інформації про *об'єкт дослідження*.

У цьому розділі здобувач вищої освіти повинен показати вміння самостійно аналізувати наукові дані та інші матеріали, зібрані під час навчання та проходження практики, узагальнювати їх, формулювати висновки та пропозиції.

Результати аналізу розділу є базою для обґрунтування отриманих наукових висновків, розробки конкретних заходів та пропозицій.

Вимоги до розділу 3.

Третій розділ кваліфікаційної роботи має містити діагностику проблемної

ситуації та обґрунтовані пропозиції магістра, спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі щодо прийняття стратегічних рішень стосовно розвитку нових і підвищення ефективності діючих процесів у міжнародних відносинах щодо досліджуваного об'єкта. Доцільно визначити шляхи оптимізації системи міжнародних відносин досліджуваного об'єкта; напрями залучення міжнародного досвіду у вітчизняну систему зовнішньополітичних, правових, соціально-культурних відносин.

Метою написання третього розділу є обґрунтування резервів зростання якісних показників функціонування об'єкту дослідження, обґрунтування шляхів та заходів, напрямів вирішення питань, які досліджуються. При цьому слід враховувати результати аналізу, проведеного в попередніх розділах.

Після 1–3 розділів кваліфікаційної роботи магістра мають бути наведені «Висновки до ... розділу».

Вимоги до висновків.

Висновки розміщуються безпосередньо після основної частини, починаючи з нової сторінки. У них наводять особисто отримані автором основні наукові результати, які розкривають ступінь досягнення мети та завдань кваліфікаційної роботи, їх наукову та практичну значущість. Висновки – результат теоретичного осмислення та критичного оцінювання досліджуваної проблеми.

У висновках перш за все обґрунтовано формулюються відповіді на завдання, поставлені у вступній частині роботи. При розробці пропозицій та рекомендацій звертається увага на їх обґрунтованість, реальність та практичну прийнятність.

Вимоги до списку використаних джерел.

У список використаних джерел включаються лише ті видання, які дійсно були використані в процесі написання кваліфікаційної роботи магістра (на які було зроблено відповідні посилання в роботі):

- законодавчі документи,
- міжнародні конвенції та договори,
- монографії,
- статті в періодичних виданнях,
- електронні ресурси з Інтернету тощо.

Список використаних джерел повинен включати не менше 80 найменувань, опублікованих переважно за останні 5 років.

Джерела розміщуються в порядку виникнення посилань або в алфавітному порядку. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ 8302:2015.

Вимоги до додатків.

За необхідністю до додатків вносять матеріал, який допоможе повніше сприйняти основні результати роботи. Це можуть бути таблиці, формули, рисунки, дані статистичних опитувань тощо. Додатки повинні підтверджувати окремі положення, висновки та пропозиції автора кваліфікаційної роботи магістра.

У додатках вміщують матеріал, який:

- є необхідним для повноти змісту роботи, але включення його до основної частини може змінити впорядковане й логічне уявлення про роботу;
- не може бути послідовно розміщений в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення.

В основному тексті кваліфікаційної роботи обов'язково мають бути посилання на матеріал, що міститься в додатках, і пояснення змісту кожної таблиці, рисунка, схеми тощо, що винесені у додатки.

Вимоги до анотації.

Окремо до кваліфікаційної роботи магістра додається анотація. В анотації наводиться коротка характеристика основного змісту кваліфікаційної роботи магістра та одержаних результатів дослідження. При цьому використовуються переважно прості синтаксичні конструкції, характерні стилю ділових документів.

Анотація завершується наведенням ключових слів – сталих термінологічних словосполучень, які з позицій інформаційного пошуку визначають смислове навантаження кваліфікаційної роботи магістра. Сукупність ключових слів повинна відобразити поза контекстом основний зміст наукового дослідження. Ключові слова подаються у називному відмінку, друкуються в рядок, через кому, їх загальна кількість повинна бути в межах 5-8 слів.

Анотація подається українською та перекладається англійською мовами. Обсяг анотації повинен бути в межах 1 сторінки.

5. ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Загальні вимоги

Кваліфікаційна робота виконується комп'ютерним способом в текстовому редакторі MS Word на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 на 297 мм) через 1,5 міжрядкових інтервали при використанні шрифту Times New Roman 14 pt. Розміри полів: лівий – 30 мм, правий – 10 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм.

Нумерацію сторінок кваліфікаційної роботи, а також розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку «№».

При оформленні кваліфікаційної роботи магістра необхідно дотримуватись рівномірної щільності, контрастності та чіткості зображення. Шрифт друкованої роботи повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності.

Окремі друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявилися у процесі написання роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці виправленого тексту за допомогою принтера або рукописним способом. Виправлення мають бути чорного кольору.

Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи магістра – «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» – розмішують на середині рядка симетрично до тексту, друкують великими літерами напівжирним шрифтом. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) напівжирним шрифтом з абзацного відступу по ширині. Крапка в кінці заголовка не ставиться. В тому випадку, якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Крапка після цифри, яка позначає нумерацію підрозділу, пункту та підпункту ставиться.

Відстань між заголовком розділу, підрозділу, пункту, підпункту та текстом становить один міжрядковий інтервал.

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи магістра «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» потрібно починати з нової сторінки.

Підрозділи в межах розділу (наприклад, підрозділи 1.2., 1.3., 2.2., 2.3.) друкуються послідовно, з відступом двох рядків від попереднього підрозділу, один за одним – не з нової сторінки.

Абзацний відступ має бути однаковим впродовж усього тексту роботи та дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Не допускається розміщення назви підрозділу, а також пункту й підпункту на останньому рядку сторінки.

Вимоги до нумерації

Сторінки кваліфікаційної роботи нумеруються арабськими цифрами без знаку «№», дотримуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту роботи. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті без крапки в кінці шрифтом Times New Roman 12 pt. Титульний аркуш, «ЗАВДАННЯ», «ЗМІСТ» враховують при нумерації, але номери сторінок не ставлять.

Нумерують сторінки із заголовками структурних частин кваліфікаційної роботи магістра «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ».

Розділи, підрозділи, пункти і підпункти нумеруються арабськими цифрами без знаку «№». Номер розділу проставляють після слова «РОЗДІЛ». Після номеру розділу крапка не ставиться. Потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Розділи кваліфікаційної роботи можуть поділятися на підрозділи (нумерація складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою), пункти (нумерація - з номера розділу, порядкового номера підрозділу і порядкового номера пункту, відокремлених крапкою), підпункти (нумерація - з номера розділу, порядкового номера підрозділу, порядкового номера пункту і порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою). Після номеру в тому ж рядку розташовується заголовок підрозділу,

пункту, підпункту.

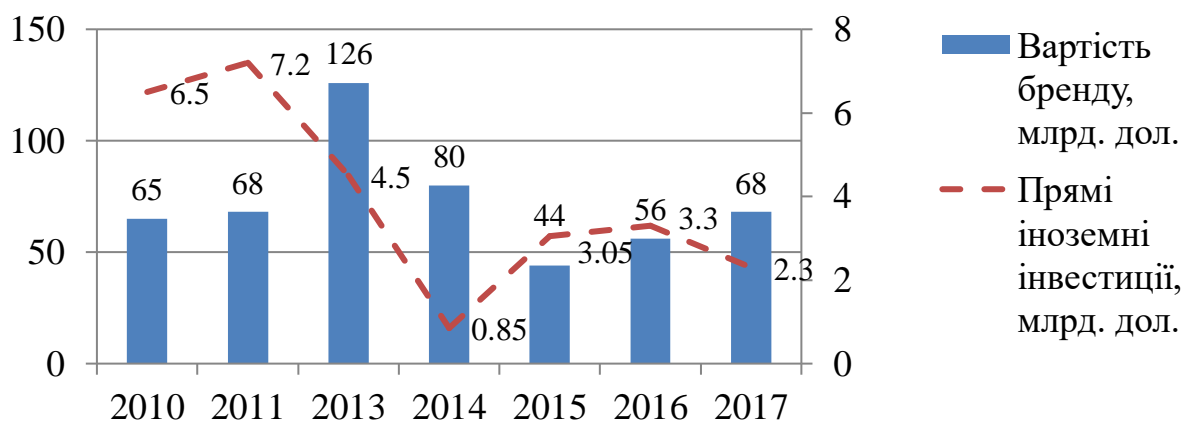
Вимоги до оформлення рисунків

Рисунки наводяться за наявності посилань на них у тексті. Рисунки нумерують послідовно в межах розділу, за винятком рисунків, поданих у додатках. Номер рисунка повинен складатися з номера розділу і порядкового номера рисунка, між якими ставиться крапка. Рисунки повинні мати назву, яку друкують з великої літери та розміщують після номера ілюстрації. Номер та назва рисунка наводяться звичайним шрифтом з абзацного відступу знизу рисунка. Наприклад: «Рис. 1.2. Назва рисунка» (другий рисунок першого розділу).

Рисунки кожного додатка кваліфікаційної роботи нумерують окремо. Номер рисунка додатка містить у собі позначку додатка та порядковий номер рисунка в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад: «Рис. А.1. Назва рисунка», тобто перший рисунок додатка А.

Вище та нижче рисунка слід залишати по одному вільному рядку, наприклад:

(вільний рядок - 15 мм)

(вільний рядок - 15 мм)

Рис. 1.2. Вартість бренду та прямі іноземні інвестиції

(вільний рядок - 15 мм)

За необхідності рисунки доповнюють пояснювальними даними (під рисунковим текстом).

Якщо рисунки створені не автором, необхідно при поданні їх у роботі дотримуватись вимог чинного законодавства про авторські права.

Якість рисунків повинна забезпечувати їхнє чітке відтворення на принтері.

Вимоги до оформлення таблиць

Таблиці, як правило, використовуються для представлення наборів числових даних. Вони наводяться за наявності посилань на них у тексті. Таблиці нумерують послідовно у межах розділу (за виключенням таблиць у додатках). У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці

Якщо цифрові або інші дані в якомусь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять ризику.

Вимоги до оформлення формул

Написання формул рекомендується виконувати за допомогою редактора формул MS Word або аналогів. Формули та рівняння подають окремим рядком безпосередньо після тексту, у якому їх згадано. Формули та рівняння розміщуються посередині рядка. Вище і нижче кожної формули або рівняння потрібно залишити не менше одного вільного рядка (потрібно відступити на 15 мм).

Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках.

Пояснення позначень, що входять до формули чи рівняння, подається безпосередньо під формулою або рівнянням у тій же послідовності, у якій їх наведено у формулі або рівнянні.

Пояснення кожного позначення у формулі потрібно подавати з нового рядка, причому перший рядок починають зі слова «де» без двокрапки.

Наприклад, перша формула другого розділу позначається таким чином:

«Відомо, що:

(вільний рядок - 15 мм)

$$Z = \frac{M_1 - M_2}{\sqrt{\sigma_1^2 - \sigma_2^2}}, \quad (0.1)$$

(вільний рядок - 15 мм)

де M_1, M_2 – математичне сподівання;

σ_1, σ_2 – середні квадратичні відхилення.»

В тому випадку, якщо формула не вміщується в один рядок, то її слід перенести після одного із знаків: рівності (=), плюс (+), мінус (-), множення (x) або ділення (:).

Вимоги до оформлення додатків

Додатки слід оформлювати як продовження кваліфікаційної роботи у вигляді окремої частини, розташовуючи їх у порядку посилань на них в тексті. При цьому додатки мають спільну із всією роботою наскрізну нумерацію сторінок. Для кожного додатку посередині рядка великими літерами напівжирним шрифтом симетрично відносно до тексту сторінки друкується слово «ДОДАТОК» і велика літера, що позначає додаток. Додаток повинен починатися з заголовка, надрукованого під словом «ДОДАТОК» напівжирним шрифтом маленькими літерами з першою великою симетрично відносно до тексту сторінки. Якщо додатками є копії документів, проспекти тощо, то перед копією слід розмістити чистий аркуш, на якому посередині пишуть слово «ДОДАТОК» та його найменування. Сторінки копій нумерують, продовжуючи наскрізну нумерацію.

Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 - другий розділ додатка А; В.3.1 – перший підрозділ третього розділу додатка В.

Вимоги до оформлення переліків

Переліки, за потреби, можуть бути наведені у розділах, підрозділах, пунктах і підпунктах. Перед переліком ставлять двокрапку. Кожна позиція переліку починається з нової строки з абзацним відступом. Перед кожною позицією ставлять знак «тире». Після кожної позиції, крім останньої, ставлять крапку з комою. Після останньої позиції ставлять крапку.

Підпорядкованість у переліках позначають малими літерами української абетки, далі - арабськими цифрами, далі - через знаки «тире».

Після цифри або літери певної позиції переліку ставлять круглу дужку. Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу (1,25 см), другого та третього рівня – з відступом в 1 см відносно місця розташування переліку попереднього рівня, наприклад:

- а) _____;
- б) _____;
- 1) _____;
- _____;
- 2) _____;
- в) _____.

Текст кожної позиції переліку треба починати з малої літери.

Вимоги до оформлення приміток

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові та пояснювальні дані, нумеруються послідовно в межах однієї сторінки. Слово «Примітка» друкують кеглем 12 через один міжрядковий інтервал з абзацного відступу з великої літери з крапкою в кінці. У тому ж самому рядку через проміжок з великої літери друкують текст примітки тим самим шрифтом, наприклад:

Примітка. Договір між США та Україною...

Якщо приміток дві та більше, їх нумерують арабськими цифрами, наприклад «Примітка 1. ....».

Вимоги до оформлення посилань

У тексті кваліфікаційної роботи магістра можна робити посилання як на структурні елементи роботи, так і на інші джерела. Такі посилання дають змогу перевірити достовірність відомостей про джерела, матеріали або окремі дані, на основі яких досліджується проблема роботи або вивченню яких присвячено роботу. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них розміщено матеріал, який не включено до останнього видання.

У разі посилання на структурні елементи самої кваліфікаційної роботи вказуються номери розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, позицій переліків,

рисунків, формул, рівнянь, таблиць, додатків. Наприклад: «у розділі 2», «див. 3.1», «відповідно до 2.3», «(рисунок 2.1)», «відповідно до таблиці 2.2», «згідно з формулою (2.1)», «у рівняннях (2.1) – (2.3)», «(додаток А)» тощо.

У посиланні можна використовувати загальноприйняті скорочення, наприклад, «згідно з рис. 2.1», «див. табл. 2.3», тощо.

Посилання на джерело інформації із переліку джерел посилання, подається як номер джерела у квадратних дужках, наприклад, «у роботах [1] – [3]».

Якщо використовують відомості з джерел (наприклад оглядів, монографій) з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні доцільно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в кваліфікаційній роботі, наприклад: «... у монографії [7, с. 48]...».

Вимоги та приклади оформлення списку використаних джерел

Оформлення списку використаних джерел виконується відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Приклади оформлення списку використаних джерел наведено у таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Приклади бібліографічних описів для позатекстового списку посилань

Документ	Приклади оформлення бібліографічних описів у посиланнях на джерела
1	2
<i>Книги, монографії, дисертації, автореферати дисертацій, довідникова література</i>	
- один автор	Дубас О. О. Інформаційно-комунікаційний простір: культурно-політичні детермінанти : монографія. Київ: Генеза, 2011. 256 с.
- два/ три автори	Перепелиця Г. М., Бодрук О. С. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи: монографія. Київ: Стилос, ПП «Фоліант», 2017. 256 с. Лужецький В. А., Кожухівський А. Д., Войтович О. В. Основи інформаційної безпеки: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2013. 221 с.
- чотири автори	Єрмолаєв А. В., Парахонський Б. О., Яворська Г. М., Резнікова О. О. Європейський проект та Україна : монографія. Київ: НІСД, 2012. 192 с.
- п'ять та більше авторів	Міжнародні організації. Кредитно-модульний курс: навч. посібник / за ред. Ю. Г. Козака. Київ: ТОВ «Центр учбової літератури», 2011. 344 с.
- за редакцією	Політологія: підручник / за ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. Харків: Друкарський центр «Єдіно-рог», 2013. 640 с.
- монографія	Бодрук О.С. Структура воєнної безпеки: національний та міжнародний аспект: монографія. Київ: НІПМБ, 2011. 370 с. Європейські комунікації : монографія / за ред. Є. А. Макаренко. Київ: Центр вільної преси, 2016. 536 с.
- дисертації	Неприцький О.А. Велика Британія та європейська інтеграція (90-ті рр. ХХ ст.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02. / ХНУ імені В.Н. Каразіна. Харків, 2016. 230 с.
- автореферати дисертацій	Капітоненко М.Г. Конфліктогенність постбіполярної системи міжнародних відносин: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. / КНУ. Київ, 2014. 35 с.

Продовження таблиці 5.1

1	2
- довідники	<p>Международные торговые контракты и их нормативно-правовое сопровождение : справочник / сост. В. И. Сидоров, В. Н. Дмитриев, А. В. Журавлев. Харків : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2012. 588 с.</p> <p>Фединяк Г.С, Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 376 с.</p>
- багатотомні документи	<p>Економічна енциклопедія : в 3 т. / за ред. Гаврилишина Б. Г., Мочерного С. В., Устенка О. А. Київ : ВЦ «Академія», 2002. Т. 3. 689 с.</p>
<i>Частина документу</i>	
- тези доповідей	<p>Полішко Г. В. Бренд країни та його вплив на ефект країни походження. <i>Інноваційна інфраструктура України: стан та аналіз умов розвитку</i>: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 20–21 листоп. 2018 р.). Одеса, Право, 2018. С. 23–25.</p> <p>Данильян О. Г., Дьобань О. П. Досвід удосконалення органів державної влади в європейських країнах та можливості його використання в Україні. <i>Проблеми розбудови державності та народовладдя в Україні</i>: матеріали XXII Харків. політолог. читань (м. Харків, 21 трав. 2009 р.). Харків, 2009. С. 47–49.</p>
- стаття з періодичного видання (журнал, газета)	<p>Кулак Н. В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2016. № 4. С. 84–88.</p> <p>Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. <i>Право України</i>. 2009. № 10. С. 57–60.</p> <p>Benjamin A. C. The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. <i>Journal of Higher Education</i>. 1960. Vol. 31, No. 9. P. 471–480.</p> <p>Середа М. Мирні зібрання: практика адмін. судів 2015 р. <i>Юридичний вісник України</i>. 2016. 12–18 лют. (№ 6). С. 5.</p>
<i>Електронні ресурси</i>	
приклади	<p>Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). URL: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282 (дата звернення: 17.03.2017).</p> <p>Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. <i>Теорія і практика правознавства</i>: електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016).</p> <p>Карнаух Б. П. Тлумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. <i>Проблеми законності</i>. 2016. Вип. 135. С. 39–51. DOI: http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852.</p> <p>Murphey D. A History of Information Security. <i>IFSEC Global</i>. 2019. URL: https://www.ifsecglobal.com/cyber-security/a-history-of-information-security/ (Last accessed: 10.03.2020).</p> <p>Colletta L. Political satire and postmodern irony in the age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, No. 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.</p>

6. ПОРЯДОК ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ

Кожен здобувач вищої освіти зобов'язаний пройти попередній захист кваліфікаційної роботи магістра. Попередній захист проводиться в два етапи.

Перший етап проходить в комісії викладачів випускової кафедри спільно зі здобувачами вищої освіти за 3-4 тижні до основного захисту. На першому етапі попереднього захисту здобувач вищої освіти представляє комісії роздруковану кваліфікаційну роботу й відповідає на поставлені запитання за її змістом. Це дозволяє виявити недоліки в роботі, вказати можливості їх усунення тощо. Комісія приймає рішення щодо готовності кваліфікаційної роботи та допуску її до перевірки на наявність запозичень з інших документів (відповідно до вимог «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна», веденого в дію наказом ректора № 0501- 1/173 від 14.05.2015 р. та «Порядку проведення перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчальних видань щодо наявності запозичень з інших документів», веденого в дію наказом ректора № 0204-1/088 від 27.02.2020 р.).

У разі позитивного рішення комісії щодо допуску роботи до перевірки здобувач вищої освіти, не пізніше ніж за п'ять днів до дати проведення другого етапу попереднього захисту, повинен подати до випускової кафедри кваліфікаційну роботу у роздрукованому вигляді та її електронний варіант, та подати заяву на ім'я ректора (додаток Е).

При отриманні позитивного висновку про відсутність неправомірних запозичень у роботі (робота визнана оригінальною), протокол контролю оригінальності кваліфікаційної роботи магістра надається завідувачу кафедри для проведення другого етапу попереднього захисту кваліфікаційної роботи. Якщо за результатами перевірки кваліфікаційна робота оцінюється як задовільно оригінальна, умовно оригінальна або неоригінальна, то завідувач кафедри (або призначений ним фахівець з теми кваліфікаційної роботи) разом із науковим керівником роботи мають проаналізувати повний звіт подібності роботи. Рішення про можливість або неможливість проведення другого етапу попереднього захисту задовільно оригінальної або умовно оригінальної роботи приймається на засіданні кафедри, про що робиться запис у протоколі засідання кафедри та у висновку щодо можливості попереднього захисту роботи. Якщо кафедрою прийнято рішення про неможливість допустити до попереднього захисту задовільно оригінальну кваліфікаційну роботу, здобувач вищої освіти має право протягом трьох робочих днів подати на кафедру доопрацьований та належно оформлений текст кваліфікаційної роботи. Якщо кафедрою прийнято рішення про неможливість допустити умовно оригінальну кваліфікаційну роботу до попереднього захисту, студенту дається п'ять робочих днів на корегування тексту кваліфікаційної роботи. Після ретельного аналізу роботи з боку керівника на предмет усунення виявлених запозичень можливо прийняття рішення про проведення другого етапу попереднього захисту роботи, про що робиться відповідний запис у висновку щодо можливості попереднього захисту роботи та

у протоколі засідання кафедри. Якщо недоліки, що були виявлені у роботі під час перевірки антиплагіатною системою, не були ліквідовані, то *робота не допускається до захисту* в Екзаменаційній комісії.

Якщо кваліфікаційна робота була класифікована як неоригінальна, а аналіз повного звіту подібності роботи, що був проведений фахівцями кафедри, підтверджує майже повну ідентичність текстів роботи та певних документів, розташованих в Інтернеті або базах даних антиплагіатної системи, то кваліфікаційна *робота не допускається до захисту* в Екзаменаційній комісії.

Якщо кваліфікаційна робота магістра не була допущена кафедрою до захисту в Екзаменаційній комісії, це рішення заноситься до протоколу засідання кафедри та до висновку щодо можливості попереднього захисту роботи. Здобувач вищої освіти, кваліфікаційна робота якого була не допущена кафедрою до захисту, підлягає *відрахуванню* з Університету як такий, що не виконав навчальний план.

Другий етап попереднього захисту проходить на розширеному засіданні кафедри, після перевірки роботи на наявність запозичень з інших документів й отримання позитивного висновку про відсутність неправомірних запозичень у роботі. Кафедра приймає остаточне рішення щодо допуску кваліфікаційної роботи до захисту.

7. РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Завершена кваліфікаційна робота надається науковому керівнику для складання відгуку та направляється на зовнішнє рецензування.

У відгуку наукового керівника оцінюється теоретичний і практичний рівень дослідження, ступінь самостійності виконання, готовність роботи до захисту, відзначаються її переваги та недоліки. Виставляється оцінка за національною шкалою (додаток Ж).

Зовнішніми рецензентами можуть бути провідні спеціалісти, які працюють у наукових установах, викладачі та наукові співробітники Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, що працюють у інших структурних підрозділах, наукові співробітники інших закладів вищої освіти, висококваліфіковані фахівці.

Зовнішні рецензії надаються у письмовому вигляді у довільній формі і мають містити такі складові:

- висновки щодо актуальності обраної теми, практичної значущості виконаної кваліфікаційної роботи;
- характеристику повноти завдання щодо розкриття теми кваліфікаційної роботи, відповідності змісту роботи до завдання;
- висновки щодо використання в роботі сучасних методів дослідження, методичних підходів до вдосконалення міжнародних інформаційних відносин згідно напряму теми кваліфікаційної роботи;

- оцінку обґрунтованості конкретних пропозицій та рекомендацій;
- оцінку відповідності змісту й оформлення роботи встановленим вимогам;

- узагальнюючий висновок рецензента про відповідність якості виконаної кваліфікаційної роботи вимогам до таких робіт, про можливість допущення її до захисту і про рівень оцінювання роботи за чотирибальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» (додаток II).

Рецензенти мають підписатися із зазначенням свого прізвища, ім'я та по-батькові, місця роботи і посади, яку займають, і завірити підпис.

Після видачі рецензії в кваліфікаційну роботу магістра не дозволяється вносити доповнення та зміни!

Остаточний варіант оформленої кваліфікаційної роботи магістра, підписаний автором, науковим керівником, з письмовим відгуком наукового керівника та рецензією подається на кафедру за 10 днів до початку роботи Екзаменаційної комісії із захисту кваліфікаційних робіт магістра.

Допуск кваліфікаційної роботи до захисту завіряється підписом завідувача випускової кафедри.

Захист кваліфікаційної роботи входить до складу підсумкової Атестації здобувачів вищої освіти, що завершують навчання. Він проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії участю не менше 2/3 складу комісії.

Уся процедура захисту кваліфікаційної роботи магістра триває близько 20 хвилин. Для викладу змісту роботи здобувач вищої освіти готує доповідь, розраховану на 5–8 хвилин. Як правило, вона будується в тій же послідовності, у якій виконана робота, однак основну частину виступу повинні скласти обґрунтовані висновки автора. У процесі доповіді можуть використовуватися заздалегідь написані тези (бажано їх не читати) та ілюстративні матеріали (таблиці, схеми, графіки), які рекомендується демонструвати впродовж захисту кваліфікаційної роботи магістра у вигляді презентації та роздаткового матеріалу. Кожен вид ілюстративного матеріалу повинен мати свій порядковий номер, його кількість не обмежується. Електронний варіант ілюстративного матеріалу (презентація) записується окремим файлом на цифровому носії інформації (компакт-диску) поряд з електронним варіантом кваліфікаційної роботи. Цифровий носій інформації додається до паперового варіанту роботи.

Після доповіді присутні члени Екзаменаційної комісії задають здобувачу вищої освіти запитання, на які він дає короткі, чітко аргументовані відповіді. Потім зачитується відгук наукового керівника та рецензія на роботу, з якими здобувач вищої освіти знайомиться заздалегідь. На захисті бажана присутність наукового керівника.

Після закінчення публічного захисту члени Екзаменаційної комісії на закритому засіданні обговорюють результати захисту та більшістю голосів виносять рішення про оцінку роботи. За умови, коли голоси членів Екзаменаційної комісії розділилися порівну, вирішальним для прийняття остаточного рішення є голос голови Екзаменаційної комісії.

Результати оголошує голова Екзаменаційної комісії у день захисту кваліфікаційної роботи після оформлення у встановленому порядку протоколів засідання Екзаменаційної комісії. Випускникам, що захистили кваліфікаційну роботу з позитивною оцінкою, видають державний диплом про вищу освіту.

Оцінка кваліфікаційної роботи магістра, виставлена Екзаменаційною комісією, та рішення Екзаменаційної комісії про присвоєння кваліфікації випускнику оформляються в заліковій книжці секретарем і підтверджуються підписами голови і членів Екзаменаційної комісії.

Кваліфікаційні роботи магістра разом з документами та цифровими носіями інформації, що до них додаються, передаються секретарю Екзаменаційної комісії, який їх реєструє у спеціальному журналі навчальної частини, після чого роботи здаються до архіву університету.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Остаточна оцінка кваліфікаційної роботи магістра виставляється за результатами її захисту перед Екзаменаційною комісією. Захист кваліфікаційної роботи магістра оцінюється за національною шкалою та за 100 бальною шкалою (табл. 8.1).

Таблиця 8.1

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи магістра

Сума балів	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Остаточна оцінка кваліфікаційної роботи магістра членами Екзаменаційної комісії формується на основі наступних критеріїв:

змістовні аспекти:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим меті та завданням;
- широта й адекватність методологічного та діагностичного апарату;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- якість і повнота обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- грамотність мови викладу роботи та якість її загального оформлення;

якість захисту:

- уміння стисло, послідовно та чітко викласти сутність і результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки та погляди;

- загальний рівень підготовки здобувача вищої освіти;
- володіння культурою презентації.

Результати захисту дипломних робіт визначаються оцінками, які відповідають рівням «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», що виставляються за прийнятою в Університеті шкалою оцінювання.

Оцінка **«відмінно»** може бути виставлена лише у тому випадку, коли кваліфікаційна робота магістра є бездоганною, містить елементи новизни, має практичне значення. Здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом обраної теми, оперує науковою термінологією, використовує і дає критичну оцінку широкого кола наукових джерел, здійснює самостійний аналіз опрацьованого матеріалу, використовує сучасні теорії та методи наукових досліджень, вміло поєднує теоретичні надбання з практикою, а його робота виконана з дотриманням усіх визначених вимог. Доповідь логічна та стисла, виголошена вільно, зі знанням справи, відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів Екзаменаційної комісії правильні та стислі.

Оцінка **«добре»** виставляється, коли здобувач розкрив тему кваліфікаційної роботи, але мають місце окремі недоліки неprincipового характеру: у теоретичній частині недостатньо повно зроблений аналіз літературних джерел, елементи новизни чітко не представлені, недостатньо використані інформаційні матеріали, мають місце окремі зауваження в рецензії та відгуку; доповідь логічна, виголошена вільно, відповіді на запитання членів Екзаменаційної комісії в основному правильні, оформлення роботи в межах вимог.

Оцінка **«задовільно»** виставляється, коли тема кваліфікаційної роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру: нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компліятивний характер, обговорення різних точок зору науковців на питання, що висвітлюються в кваліфікаційній роботі відсутнє, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи та пропозиції, що містяться в третьому розділі, обґрунтовані непереконливо, рецензія і відгук містять окремі суттєві зауваження; доповідь прочитана за текстом, не всі відповіді на запитання членів Екзаменаційної комісії правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення кваліфікаційної роботи.

Оцінка **«незадовільно»** виставляється, коли нечітко сформульована мета кваліфікаційної роботи. Розділи роботи логічно не пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконаний поверхнево, переважає описовість. Пропоновані заходи випадкові, з аналізу не виплавають, обґрунтування неповне. Оформлення роботи неналежне. Ілюстрації до захисту відсутні. Відповіді на запитання членів Екзаменаційної комісії неточні, неповні або відсутні.

ДОДАТОК А

Зразок бланку заяви на затвердження теми та призначення наукового керівника

Завідувачу кафедри
міжнародних відносин, міжнародної
інформації та безпеки
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна,
Новіковій Л. В.
Студента групи _____

тел. _____

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи магістра

_____ (назва теми)

Науковим керівником прошу призначити

_____ (ПІП наукового керівника, наукова ступінь, звання)

Дата
Погоджено

Підпис

Науковий керівник
« ____ » _____ 20 ____ р.

Підпис наукового керівника

ДОДАТОК Б
Зразок титульної сторінки кваліфікаційної роботи магістра

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

**КВАЛІФІКАЦІЙНА
РОБОТА МАГІСТРА**

на тему: _____
_____

Виконав(ла):
студент(ка) 2-го курсу, групи _____
другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
ОПП «_____»

_____

(прізвище, ім'я по батькові)

Керівник:

_____

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

Рецензент:

_____

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

ХАРКІВ – 20__ рік

ДОДАТОК В

Зразок бланку завдання на кваліфікаційну роботу магістра

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітньо-професійна програма «_____»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ **Л.В. Новікова**
Підпис ініціали, прізвище
«_____» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ на кваліфікаційну роботу магістра

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «___» _____ 20__ року №___

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи	Строк виконання етапів
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		

5. Дата видачі завдання _____

Студент _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

ДОДАТОК Д
Приклад змісту кваліфікаційної роботи магістра

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КІБЕРТЕРОРИЗМУ	3
1.1. Поняття «міжнародна інформаційна безпека» та кіберпростір».....	7
1.2. Поняття «тероризм» та «кібертероризм».....	13
1.3. Засоби та об'єкти кібертероризму як загрози міжнародній інформаційній безпеці.....	18
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ КІБЕРТЕРОРИЗМУ ЯК ЗАГРОЗИ МІЖНАРОДНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ.....	30
2.1. Протидія кібертероризму на універсальному та міжрегіональному рівні.....	30
2.2. Протидія кібертероризму на регіональному рівні.....	43
2.3. Протидія кібертероризму на рівні міжнародних неурядових організацій.....	48
Висновки до розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЮ МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЧЕРЕЗ БОРОТЬБУ З КІБЕРТЕРОРИЗМОМ.....	54
3.1. Недоліки сучасних механізмів попередження та стримування кібертероризму.....	54
3.2. Стратегії подолання недоліків боротьби з кібертероризмом і зміцнення міжнародної інформаційної безпеки.....	59
3.3. Імплементация Україною міжнародного досвіду протидії кібертероризму.....	63
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ.....	88

ДОДАТОК Е

Зразок бланку заяви

Ректору Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна
проф. Бакірову В.С.

студента _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

форма навчання _____ денна
денна, заочна (дистанційна)

ступінь вищої освіти _____ магістр
(бакалавр, магістр)

спеціальність _____
(код та найменування спеціальності; спеціалізації)

факультет (інститут) _____ міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
(найменування факультету або інституту)

З А Я В А

Підтверджую, що текст дипломної роботи (проекту):

_____ (назва роботи)

написаний мною особисто, не містить запозичень із чужих опублікованих результатів (текстів) без належного посилання на авторів та першоджерела, а також не містить свідомої фальсифікації результатів.

Електронна версія роботи, представлена для перевірки на наявність запозичень з інших документів, повністю збігається з друкованою.

Ознайомлений з Порядком проведення перевірки наукових праць, навчально-методичних видань та дипломних робіт (проектів) працівників та здобувачів вищої освіти на наявність запозичень з інших документів.

_____ Дата

_____ Підпис

ДОДАТОК Ж
Приклад відгуку наукового керівника роботи

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу магістра
студента 2-го курсу групи _____ денної форми навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньо-професійної програми

«_____»

факультету міжнародних економічних
відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

_____
(прізвище, ім'я та по батькові)

на тему «_____»

1. Актуальність теми: _____
_____

2. Позитивні аспекти в роботі _____
_____

4. Практична цінність висновків і рекомендацій: _____
_____

5. Недоліки роботи: _____
_____

6. Загальна оцінка дипломної роботи та її допуск/не допуск до захисту перед
ЕК:
_____
_____

Керівник кваліфікаційної роботи,
_____

(науковий ступінь, вчене звання)
_____

(посада)
_____

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

ДОДАТОК И
Приклад рецензії на кваліфікаційну роботу магістра

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра
студента 2-го курсу групи _____ денної форми навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньо-професійної програми

«_____»

факультету міжнародних економічних
відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

_____
(прізвище, ім'я та по батькові)

на тему: «_____»

1. Актуальність теми _____
2. Характеристика якості виконання кожного розділу роботи _____
3. Ступінь обґрунтованості висновків роботи _____
4. Характеристика ілюстративної частини роботи _____
5. Використання в дипломній роботі останніх досліджень, передових методів і технологій (дослідницька частина) _____
6. Позитивні сторони роботи _____
7. Недоліки роботи _____
8. Практичне значення роботи _____
9. Загальна оцінка кваліфікаційної роботи _____

Рецензент:

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____
(посада)

_____
(печатка установи)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)